

Olvasáspedagógiai szakirodalmi ajánló

Könyvek:

Adamikné Jászó Anna: Az olvasás múltja és jelene. – Bp.: Trezor, 2006.

Az olvasással sok diszciplína foglalkozik: a nyelvtudomány, az irodalomtudomány, a kommunikációtan, a pszichológia, a pszicholingvisztika, a szociológia, a szociolingvisztika, a kultúrtörténet, a pedagógia, a módszertan, a megismeréstudomány, hogy a legfontosabbakat említsük. Éppen ezért az olvasáskutatás igazi interdiszciplináris terület.

A könyv témája a kezdeti olvasástanítás módszerbeli kérdései, a szövegértő olvasás kérdései, az olvasó motiválása.

Bánréti Zoltán: A lényeg: kiolvasható. Szövegértési és olvasási képességfejlesztő feladatok középiskolások számára. – Bp.: Korona Kiadó, 1994.

A kötet a szövegek értelmes lényeglátó olvasását segítő feladatrendszert tartalmaz a középiskolások számára.

Benedek Elek öröksége. Szerk. Jenei Teréz, Nagy Éva. – Nyíregyháza, Élmény94 Bt., 2010.

A tanulmánykötetben az irodalmi nevelésről, az olvasóvá nevelésről olvashatunk tanulmányokat. Több írás szól a mesekutatásról és a mese fontosságáról az oktatásban. Gyermekvers elemzéseket is találunk a kötetben és egy gyerekek körében végzett olvasásvizsgálat tanulságaival is megismerkedhetünk.

Bettelheim, Bruno: A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek. – Bp.: Corvina, 2000.

A klasszikus európai meseirodalom legszebb darabjai: a Jancsi és Juliska, a Piroska és a farkas, a Hófehérke és a hét törpe és még számos ismert mese évszázadok óta a fejlődő és bontakozó gyermeki lélek szellemi tápláléka. Az elmúlt évtizedekben a „racionalista” beállítottságú pedagógusok és pszichológusok úgy vélték, hogy a mesék ijesztő és kegyetlen motívumai ártalmasak a gyermeki lélek fejlődésére, ezért támadták és akadályozták a mesék eredeti, népi, hagyományos fogalmazásban való megjelenését. Bruno Bettelheim gyermekpszichológus a mesék részletes elemzése során bemutatja, hogy a felnőtt ésszel ijesztőnek és kegyetlennek tűnő mesemotívumok milyen módon vesznek részt a gyermek lelki anyagcseréjében, és hogyan segítenek megoldani a valóban ijesztő konfliktusokat, melyek lélektani megértése és feldolgozása nélkül a gyermek nehezen válhat kiegyensúlyozott, ép lelkű felnőtté.

Bocsák Veronika, Benkő Zsuzsanna, Hölgyesi Györgyi: Olvass nekem!: Kalauz szülőknek, óvónőknek, tanítóknak a gyermekkönyvek útvesztőjében. – Bp.: Trezor, 1995.

Nem olvas a gyerek! – hagyja el mind gyakrabban a panasz szülők és pedagógusok száját, ráadásul nem is alaptalanul. Az olvasás nagyon veszélyes vetélytársra talált a televízióban és a videóban, s a mai gyerekek valóban kevesebbet olvasnak, mint szüleik, nagyszüleik tettek. Ugyanakkor a gyakorlati tapasztalatok és a tudományos megfigyelések egyaránt arra figyelmeztetnek, hogy a nem olvasó gyerekek gondolkodása, érzélemvilága szürkébb, szegényesebb, mint olvasó társaiké, s ez hátrányt jelent számukra a társadalmi érvényesülésben is. E könyv szerzői a gyermekek olvasásra neveléséhez próbálnak gyakorlati, jól hasznosítható tanácsokat adni.

Boldizsár Ildikó: Meseterápia: Mesék a gyógyításban és a mindennapokban. – Bp.: Magvető, 2010.

A könyv azoknak íródott, akik értik vagy érteni szeretnék a meséket. A mesék a hagyomány által megszentelt tudás hordozói, s nemcsak vigaszt és bátorítást adnak, hanem arra is képesek, hogy bizonyos lelki és fizikai fájdalmakat enyhítsenek. A szerző korábbi, nagy sikerű meseválogatásai után új könyvében a mesék gyógyító erejének titkát kutatja, s kutatási eredményeit rendkívül közérthetően tárja elénk.

A könyv bevezet a mesék hagyományába, rávilágít a közösségi meseélmény szertartásos, történelmi gyökereire, a népmese szerepére az egykori társas szabályrendszerek átadásában, és részletesen bemutatja azt a bölcsesség alapú terápiás eljárást, amely hosszas kutatómunka eredményeként született. A mese gyógyító erejének bemutatására a szerző saját praxisából hoz példákat, s hasznos tanácsokat ad azzal kapcsolatban, hogyan tehetjük mindennapossá a meséket életünkben.

Buda Mariann, dr.: Óriás leszel? – A tehetséges gyerek. – Bp.: Dinasztia, 2004.

Senki nem tudja, hány ragyogó adottsággal született kisgyermekből lett átlagos, szürke, vagy akár deviáns, kallódó felnőtt. Ez a könyv abban a reményben íródott, hogy a felnőttek értő odafigyelése, támogatása mellett egyre kevesebben lesznek ilyenek. Könyvünket mindazoknak a felnőtteknek szánjuk, akik felelősséget éreznek a gyermekek iránt. Segíteni szeretnénk abban, hogy szülőként, pedagógusként képesek legyünk felismerni, támogatni, fejleszteni a tehetséget; a magunk módján hozzájárulni a csodához. A szerteágazó ismereteket, a tudományos eredményeket, a pszichológusok, fejlesztő pedagógusok és szülők tapasztalatait igyekeztünk összefoglalni, áttekinthető rendszerbe foglalni. A könyv nem elsősorban szakemberek számára íródott, nem követel pszichológiai jártasságot. A tartalomból röviden: A tehetség a kutatások tükrében: intelligencia, kreativitás, többtényezős modellek. A tehetség felismerése a különböző életszakaszokban: óvodáskorban, kisiskolás és kamaszkorban. A tehetség felismerésének szubjektív akadályai. A tehetség gondozása, a fejlődés feltételeinek megteremtése otthon és az iskolában: biológiai szükségletek, a biztonság szükséglete, a szeretet szükséglete, a tudás és megértés szükséglete, az önmegvalósítás szükséglete, stb. A szülők és a pedagógusok szerepe a tehetség fejlesztésében: mik legyenek az elvárások, hogy történjen az iskolaválasztás, hogy fejlesszük a képességeket, a tanulást, a kreativitást, stb.

Gyermekirodalom. Szerk. Komáromi Gabriella. – Bp.: Helikon, 2001.

Ez a könyv kézikönyv, amelynek tárgya elsősorban a magyar gyermekirodalom, de természetesen foglalkozik a világirodalom remekműveivel is.

A kötet nemcsak a klasszikus gyermekirodalmat mutatja be, hanem a modern idők gyerek-könyveit is. Szerkezete kifejezi azt, hogy az irodalom nemcsak az írók, a művek, hanem az olvasó ember/gyermek története is.

A könyv első ciklusa a Klasszikus gyermekirodalom címet viseli. Bemutatja a klasszikus gyermekirodalom történetét, műfajait: a gyermekverset, a mese világát, a meseregényt, a mondát és a történelmi elbeszélést, az ifjúsági regény műfaji változatait a robinzonádtól a sci-fi-ig, az irodalom és a művészet gyermekábrázolásait a Bibliától a 20. századig.

A második rész a modern gyermekirodalomé. Jelenségeket mutat be az egyes műfajok körében (gyermekvers, verses mese, mese, gyermektörténet, ifjúsági regény) és gyermek-könyvtípusokat (a képeskönyvtől a képregényig, az ismeretterjesztő gyermek-könyvig).

A harmadik ciklus címe: A gyermek olvasó. Ezekben a fejezetekben befogadás-lélektani, olvasásszociológiai, metodikai kérdésekről esik szó. Szó esik a gyermek-sajtóról, az illusztrációról és a média világáról is.

Komáromi Gabriella: Elfelejtett irodalom: Fejezetek a XX. századi ifjúsági prózánk történetéből 1900-1944. – Bp.: Móra, 1990.

A huszadik század első ötven évének gyermekirodalmát tárgyalja a mű. Komáromi Gabriella, a gyerekirodalom kiváló esszéistája bölcs gondolatokkal, hatalmas ismeretanyaggal, elgondolkodtató és igencsak szórakoztató stílusban ír az adott korszak könyveiről. Szemlélete szerint az irodalom története nem csupán írók, művek históriája, hanem az olvasó története is, ezért ahol teheti, a hajdani gyermek olvasókról is tudósít.

Komáromi Gabriella: Gyermekkönyvek titkos kertje: Tanulmányok, esszék, kritikák. – Budapest: Pannonica, 1998.

A könyvben tanulmányok olvashatók a gyermekkönyvek történetéből, klasszikus szerzőkről és a kortárs gyermekirodalomról. A könyvben elemzett klasszikus szerzők: Cervantes, Mark Twain, Verne, Jókai Mór, Gárdonyi Géza, Móricz Zsigmond, Karinthy Frigyes, Molnár Ferenc, Astrid Lindgren.

Kortárs gyerekkönyvek: Műelemzések és műismertetések. Szerk.: Borbély Sándor, Komáromi Gabriella. – Budapest: Ciceró, 2001.

„Ez a könyv az olvasó gyerekekért és a gyerekkönyvekért íródott. Szülőknek, pedagógusoknak, könyvtárosoknak. Nem több, nem kevesebb, mint nyilvános beszélgetés huszonöt kortárs gyerekkönyvről az olvasás évében.”

Lőrincz Judit, Vidra Szabó Ferenc: Minerva papjai? Pedagógusjelöltek olvasáskultúrája. – Bp.: OSZK KMK, 1994.

A két kutató átfogó olvasásvizsgálatot végzett több pedagógusképző intézmény diákjai között. Megvizsgálták, milyen utat jártak be az olvasás terén, mit jelentett számukra az olvasás életük különböző szakaszaiban. Vannak-e meghatározó gyermekkori könyvek, olvasmányaik, számon tartják-e ezeket, jelentőséget tulajdonítanak-e nekik, emlékeznek-e az ezekkel kapcsolatos korai élményeikre.

Melykóné Tózsér Judit: A könyv és birodalma: Tanulási segédlet az önművelődési kultúra megalapozásához 9-12 éveseknek. – Bp.: Dinasztia Kiadó, 1993.

A könyvek életünk szerves részei. Könyvek kísérik a műveltség felé vivő úton, könyvek alakítják világnézetünket, erkölcsünket, könyvek formálják kívánságainkat, céljainkat, könyvek segítenek abban, hogy megértessük magunkat másokkal, könyvek vidámítanak fel nehéz óráinkban. Amit tudunk, annak túlnyomó részét könyvekből tudjuk, még ha ezek egy részét nem magunk olvastuk is el.

A könyvek legjelentősebb gyűjtőhelye, s így a legfontosabb tanító, tájékoztató és nemes, szórakozást kínáló intézményünk a könyvtár.

Ez a könyv a könyvről és a könyvtárról szól

Nagy Attila: Olvasásfejlesztés, könyvtárhasználat – kritikus gondolkodás: Szócikkmásolástól a paródiaírásig. – Bp.: OSZK, Osiris, 2001.

1997 szeptembere és 2000 júniusa között 3 tanévben az ország 6 településének (Budapest, Ebes, Gödöllő, Hatvan, Tiszafüred, Vásárosnamény) 8 iskolájában olvasásfejlesztési kísérlet zajlott.

Ennek a vizsgálatnak a tapasztalatait, eredményeit adja közre a kötet.

„Általánosítható következtetesként rögzíthetjük, hogy az osztályok döntő többségét sikerült mozgékonyabbá, érdeklődőbbé, gazdagabban, választékosabban olvasóvá tenni.” – írja az összegzésben a szerző.

Nagy Attila: A több könyvű oktatás hatása. – Bp.: Akadémiai K., 1978.

Az 1970 és 1974 közötti négy tanévben a budapesti József Attila Gimnázium egy osztályában kísérletet folytatott a szerző. A tankönyvcentrikus, egy könyvre alapozó oktatási elv helyett a könyv- és könyvtárhasználatra orientáló, a tudás, az ismeretrendszer nyitottságát, le nem zárható jellegét hangsúlyozó, a problémákat kereső, önállóan megoldani akaró, a tankönyvön kívüli információforrásokat rendszeresen használó, ezáltal a tanulók öntevékeny ismeretszerzési igényeit és készségeit hatékonyan kialakító eljárást alkalmazott a szerző. A könyv az alkalmazott elveket, konkrét módszereket és a kísérlet eredményét mutatja be.

Olvasásfejlesztés iskolában és könyvtárban. – Sárospatak: Városi Könyvtár, 1999.

A Magyar Olvasástársaság, a Sárospataki Városi Könyvtár és a Magyar Könyvtárosok Egyesülete konferenciájának anyagát közli a kötet. A tanulmányok az olvasásfejlesztés iskolai lehetőségeit mutatják be.

Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése. Szerk. Józsa Krisztián. – Bp.: Dinasztia Tankvk., 2006.

Az olvasás tanítását illetően gazdag a magyar módszertani irodalom, ugyanakkor meglepően keveset tudunk az olvasás tanulásáról, az olvasási képesség fejlődéséről, vagyis arról, hogy voltaképpen mi az a folyamat, amelyet segíteni kívánunk. Az iskolai gyakorlatban nagy erőket fordítanak a kezdő olvasástanításra, ehhez képest a szövegértés fejlesztése csak csekély figyelmet kap. Nemzetközi és hazai vizsgálatok bizonyították, hogy a magyar tanulók és felnőttek között sokan komoly szövegértési problémákkal küzdenek. Jól ismert továbbá a fiatal generációk elfordulása a szépirodalom olvasásától.

Mi okozza ezt a helyzetet? Milyen tényezők gátolhatják a betűk megtanulását, a betűk szavakká, mondatokká történő összeolvasását, a mondatok szöveggé való összeállítását, a szövegek értelmezését, megértését, legyenek azok akár jogszabályok, akár regények? Hogyan lehetne ezeknek az akadályoknak a leküzdését hatékonyabbá tenni? E kérdések megválaszolására tesz kísérletet a tanulmánykötet.

Ötven nagyon fontos „gyerekkönyv”. Szerk. Borbély Sándor. – Budapest: Pannonica, 2000.

A könyv műelemzéseket tartalmaz. Előszavában ezt olvashatjuk: „Ez a könyv szülőknek, pedagógusoknak, könyvtárosoknak szól. Felnőtteknek, akik közvetítik a gyerekkönyvet, akik kiválasztják, ajánlják, megvásárolják. Az efféle könyv kettős célt tűzhet maga elé: 1. Hogy felmentsen a könyvek elolvasása alól. 2. Hogy olvasásra biztasson. Az utóbbit szeretnénk elérni.”

Péterfi Rita: A Harry Potter-nemzedék és a könyvek. – Bp.: Hatágú Síp Alapítvány, 2010.

Egy kérdőíves felmérés eredményeit közli, amelyben arra voltak kíváncsiak, hogy a 20-30 év közötti korosztály milyen olvasási és könyvvásárlási szokásokkal rendelkezik.

Segített a könyv, a mese: Vallomások életről, irodalomról, olvasásról. Szer. Bartos Éva. – Bp.: Magyar Olvasástársaság, 1999.

A Magyar Olvasástársaság, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete és a Könyvtárostanárok Szervezete 1997-ben országos pályázatot hirdetett „Segített a könyv, a mese” címmel. A pályázatra beküldött emlékezések, vallomások, történetek, esettanulmányok mind azt példázták, hogy az életben adódó kritikus válsághelyzetekből hogyan sikerült épp a könyvek,

az irodalom, a mese segítségével kijutni, vagy másokat kijuttatni. Ezekből ad át egy csokorra valót nekünk ez a könyv.

A kötet bevezető tanulmánya (Bartos Éva: Éltető irodalom) a pályamunkák igazi értékének és jelentőségének megvilágítása érdekében röviden áttekinti az ember és az irodalom évezredes kapcsolatát, megmutatva az alkalmazott irodalom spontán és tudatos formáit, a gyógyító célú és a személyiségfejlesztő biblioterápia lehetőségeit az iskolában, családban, az öngyógyításban.

A záró tanulmány Pápayné Kemenczey Judit: Első olvasmányélményem és akinek köszönhetem) egy 10-14 éves gyerekek körében végzett, újszerű szempontrendszerrel érvényesítő olvasásvizsgálat eredményeit összegzi. Az egzakt vizsgálati tapasztalatok megerősítik és nyomatékosítják a bevezető tanulmányban felvetett, a pályamunkákban igazolt lehetőségeket, de a problémákat is, és aláhúzzák a felnőtt társadalom felelősségét.

Folyóirat cikkek:

Ábrahám Mónika: 12-14 éves gyerekek olvasási, könyv- és könyvtárhasználati szokásai. In: Új Pedagógiai Szemle, 2006. 1. sz. p. 3-23.

Adamikné Jászó Anna: Okozat és okok korunk olvasáskultúrájában. In: Könyv és Nevelés, 2007. 2. sz. p. 31-42.

Andor Mihály: A könyv, mint a kulturális értékek mutatója. In: Iskolakultúra, 1999. 11. sz. p. 62-70.

Balogh Mihály: Olvasás versus...I. In: Könyv és Nevelés, 2011. 3. sz. p. 28-37.

Bárdos József: A gyermeki megismerés és az irodalom. In: Könyv és Nevelés, 2011. 2. sz. p. 34-50.

Bartos Éva: Gyermekbiblioterápiája. In: Fordulópont, 1999. 2-3. sz. p. 93-103.

Benczik Vilmos: Irodalom, olvasás, világháló. In: Könyv és Nevelés, 2003. 3. sz. p. 7-11.

Bobokné Belányi Beáta: Az olvasás mint nevelés. In: Könyv és Nevelés, 2002. 3. sz. p. 14-24.

Cs. Bogyó Katalin: Olvasásnépszerűsítés nem hagyományos eszközökkel: az iskolai könyvtári blogok. In: Könyv és Nevelés, 2008. 2. sz. p. 38-40.

Csekő Györgyi: Nevelj olvasóvá! In: Könyv és Nevelés, 2010. 4. sz. p. 74-84.

Csík Tibor: Olvasásfejlesztés, olvasásnépszerűsítés a könyvtárban. In: Könyv és Nevelés, 2011. 2. sz. p. 16-29.

Döme Ottó: Olvasási szokások egy szakközépiskolában. In: Könyv és Nevelés, 2002. 1. sz. p. 17-21.

Gombos Péter: „Ó, mondd, te mit választanál!” A tanár felelőssége és lehetőségei a kötelező olvasmányok kiválasztásában. In: Könyv és Nevelés, 2009. 2. sz. p. 43-48.

Gordon Győri János: Kötelező, közös, kölcsönös olvasmány. In: Könyv és Nevelés, 2009. 2. sz. p.28-36.

Groniewsky Judit, Fehér Ágota: Hogyan fejez(z)em ki magam? In: Könyv és Nevelés, 2010. 4. sz. p.48-58.

Gyarmati Szabó Éva: A középiskolás korosztály információszerzési szokásai. In: Könyv és Nevelés, 2006. 1. sz. p. 33-39.

Haszonné Kiss Katalin: Mese útja – országos olvasóvá nevelő program. In: Könyv és Nevelés, 2011. 2. sz. p. 64-69.

Herczog Krisztián: Drámapedagógia az olvasóvá nevelés szolgálatában
<http://olvasas.opkm.hu/index.php?menuId=125&action=article&id=1031>

Hock Zsuzsa: Olvasásünnep – kampányok nélkül. In: Könyv és Nevelés, 2009. 1. sz. p. 24-38.

Jáki László: Írók visszaemlékezései az olvasással való találkozásról. In: Könyv és Nevelés, 2010. 4. sz. p. 62-69.

Kalocsai Varga Éva: Az olvasás megszerettetése mint a hátrányos helyzet leküzdésének utolsó esélye
<http://olvasas.opkm.hu/index.php?menuId=125&action=article&id=1007>

Kosik Szilvia: A tizenévesek és az olvasás. In: Könyv és Nevelés, 2001. 3. sz. p. 48-54.

Kőrösi Henrik: A gyermek és a könyv.
http://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menusor/konyv_es_neveles/a_gyerek_es_a_konyv

Mihály Aliz: Olvasó gyerekek Angliában. In: Könyv és Nevelés, 2003. 1. sz. 15-26.

Mikulás Gábor: Egyéni érdekltség – a jó olvasás kulcsa. In: Könyv és Nevelés, 2006. 4. sz. p. 67-70.

Murányi Péter: Mit olvasnak a gyerekek? In: Könyv és Nevelés, 2005. 3. sz. p.28-32.

Nádasi András: Az olvasásról. In: Könyv és nevelés, 2001. 4. p. 12-14.

Nagy Attila: Ablak a Demokrácia tér és az Olvasás utca sarkán. In: Új Pedagógiai Szemle, 1996. 3. p. 75-81.

Nagy Attila: Növekvő kulturális szakadékok – az olvasás példája. In: Könyv és Nevelés, 2006. 4. sz. p. 55-63.

Papp Gabriella: A tanulásban akadályozott tanulók és az olvasás. In: Könyv és Nevelés, 2010. 1. sz. p.

Péterfi Rita: Olvasásfejlesztés itthon és külföldön. Bevált módszerek, kipróbálásra érdemes módszerek. In: Könyv és Nevelés, 2008. 4. sz. p. 38-45.

Szávai Ilona: Kinek a dolga védeni a kultúrát, az olvasást, a könyvet? In: Könyv és Nevelés, 2011. 1. sz. p. 54-57.

Szontagh Pál: Kiből lesz az olvasó? In: Könyv és Nevelés, 2006. 3. sz. p. 53-55.

Tószegi Zsuzsanna: Az új modus legendi: nemcsak a számítógép miatt változik a könyvolvasás. In: Könyv és Nevelés, 2001. 2. sz. p. 24-29.

Tószegi Zsuzsanna: Az olvasás trónfosztása? Adalékok a könyvből, illetve a képernyőről való olvasás kérdéséhez. In: Könyv és Nevelés, 2009. 4. sz. p. 26-38.

Vajda Kornél: A funkcionális analfabetizmusról – talán egy kissé másképp. In: Könyv és Nevelés, 2007. 4. sz. p. 46-54.

Vajda Kornél: A gyermeki (ifjúkori) Olvasás paradoxonjai. In: Könyv és Nevelés, 2005. 1. sz. p. 53-58.

Vajda Kornél: Az olvasás és az olvasásra nevelés néhány problémája. In: Könyv és Nevelés, 2010. 4. sz. p. 70-73.

Valaczka András: Kötelező a kötelező? Mit gondolunk a házi olvasmányokról ma? In: Könyv és Nevelés, 2006. 2. sz. p. 12-16.